

[Aula de Literatura i Meditació](#)

LA RIALLA QUE SALVA: AMOR, MORT I HUMOR A *LO SOMNI* DE BERNAT METGE

19-21 de novembre 2021

Roser Obradors – Helena Ordeig – Laia Puig – Alba Romanyà – Albert Soler – Arnau Vives

"La Filologia és aquella Art venerable que demana dels seus practicants una cosa, sobretot: apartar-se, prendre-s'ho amb calma, prendre's un temps, anar a poc a poc." Friederich Nietzsche, *Aurora*, pròleg.

Divendres 19 de novembre

11:00 Arribada i presentació

12:00 "Només estimem quan estem atents" (Simone Weil): pràctica de meditació (I)

13:00 Dinar a l'aire lliure (cadascú se'l porta)

15:00 Pràctica de lectura (I): algú que ve del més enllà

17:00 Pràctica d'escriptura (I): carta al nostre espectre

18:00 Posada en comú i pràctica de meditació (II)

20:00 Temps lliure

20:45 Sopar

22:00 Vetllada literària

Dissabte 20 de novembre

8:00 "Només estimem quan estem atents" (Simone Weil): pràctica de meditació (III)

9:00 Esmorzar

10:00 Pràctica de lectura (II): l'experiència amorosa d'Adso i l'amor a *Lo somni*

12:00 Pràctica d'escriptura (II): amb veu de dona

14:00 Dinar

16:00 "Només estimem quan estem atents" (Simone Weil): pràctica de meditació (IV)

17:00 Imatges que parlen: la portalada de l'abadia i el retaule barroc del Miracle

18:00 Activitat lúdica

19:00 Preparació de la vetllada literària

20:00 Temps lliure

20:45 Sopar

22:00 Vetllada literària

Diumenge 21 de novembre

8:00 "Només estimem quan estem atents" (Simone Weil): pràctica de meditació (V)

9:00 Esmorzar

10:00 Pràctica de lectura (III): la rialla que salva

11:00 Pràctica d'escriptura (III): riure's del mort i d'un mateix

12:30 Valoració i cloenda

14:00 Dinar

15:30 Final

DOSSIER DE TEXTOS

TEXT 1- Fragment de *Hamlet* de William Shakespeare (Barcelona: Quaderns Crema, 2008)

(Escena I, acte I pàg. 24-27)

HORACI

¿S'ha tornat a aparèixer, aquella cosa?

BERNAT

Jo no he vist res.

MARCEL

Horaci diu que tot és una fantasia nostra,
i es nega a creure en la figura horrible
que nosaltres hem vist dues vegades.
Per això li he pregat que ens acompanyi
a vigilar cada minut d'aquesta nit,
perquè, si l'aparició torna a venir,
confirmi els nostres ulls i pugui fins i tot
parlar-hi.

HORACI

No vindrà...

BERNAT

Seu un moment,
i provarem una vegada més de vèncer
aquesta orella tan rebel a creure's
el que hem vist dues nits.

HORACI

Seiem-hi, doncs:
sentim el que en Bernat ens ha de dir.

BERNAT

La nit passada,
quan l'estrella que hi ha a l'oest de la polar
tot just apareixia per il·luminar
la part del cel on brilla ara mateix,
Marcel i jo, sentint tocar la una...

*(Entra l'espectre vestit amb armadura de cap a peus;
du la visera alçada i una porra a la mà.)*

MARCEL

Prou! No parlis més! Mireu: ja torna...

BERNAT

I és el mateix retrat del rei difunt...

MARCEL

Horaci, tu que tens estudis, parla-hi.

BERNAT

¿No trobes que és igual que el rei? Fixa-t'hi, Horaci.

HORACI

És idèntic. Madimira i m'horrotiza...

BERNAT

Vol que li parli algú.

MARCEL

Fes-ho tu, Horaci!

HORACI

¿Qui ets tu, que usurpes aquesta hora de la nit
i la figura noble i el posat guerrer
que distingia en vida el rei de Dinamarca?
Contesta, en nom del cel!

MARCEL

S'ha ofès.

BERNAT

Mireu: torna a marxar.

HORACI

No te'n vagis i parla! T'ordeno que contestis!
(*L'espectre se'n va.*)

TEXT 2- Fragment de *Hamlet* de William Shakespeare (Barcelona: Quaderns Crema, 2008).

(*Escena V, acte I pàg. 68-70*)

(*Entren l'espectre i Hamlet*)

HAMLET

¿On em vols dur? Parla. No faré ni un pas més.

ESPECTRE

Escolta'm bé.

HAMLET

T'escolto.

ESPECTRE

S'aproxima l'hora d'entregar-me a les flames sulfuroses de la meva tortura.

HAMLET

Ah, pobre espectre...

ESPECTRE

No, no em planyis, i escolta atentament el que et diré.

HAMLET

Parla'm: estic disposat a escoltar-te.

ESPECTRE

¿I a venjar-me quan m'hagis escoltat...?

HAMLET

¿Què vols dir?

ESPECTRE

Soc l'esperit del teu pare,
condemnat a vagar de nit durant un temps
i a dejunar de dia enmig del foc,
fins que totes les culpes dels meus dies mortals
no estiguin expiades. Si no em fos privat
de revelar els secrets de la meva presó,
te'n faria un relat on la paraula
més insignificant et partiria l'ànima,
glaçaria la teva jove sang,
faria que els teus ulls saltessin de les òrbites
com dos estels, i aquests cabells entrellaçats
es desenredarien un per un
i es posarien drets com punxes d'eriçó.
Però els misteris de l'eternitat no són
per les orelles terrenals. Escolta! Escolta!
Escolta! Si és que mai vas estimar el teu pare...

HAMLET

Oh Déu!

ESPECTRE

... venja el seu vil assassinat contra natura.

HAMLET

¿Assassinat?

ESPECTRE

Un vil assassinat, com tots, pro més encara,
perquè és estrany i va contra natura.

HAMLET

Afanya't a explicar-m'ho, perquè amb unes ales
més ràpides que el pensament o el desig amorós
pugui córrer a venjar-te.

ESPECTRE

Et veig ben disposat,
i fores més mesell que l'herba grassa

que es podreix a les ribes del Leteu
si això no et remogué la sang. Escolta, Hamlet:
diuen que quan dormia al meu jardí
em va picar una serp, i les orelles
de tot aquest país han estat víctimes
d'un relat fals sobre la meva mort.
Però tu, noble jove, vull que sàpigues
que la serp assassina del teu pare
avui porta la seva corona sobre el cap.

HAMLET

Oh, ànima profètica! El meu oncle!

ESPECTRE

Sí: aquella bèstia incestuosa, adúltera,
amb enginy fetiller i obsequis traïdors
—oh maleït enginy, oh maleïts obsequis
que tenen el poder de seduir!—
va subjugar amb la seva vergonyosa luxúria
la reina que semblava tan honesta.
Oh, Hamlet, quin enviliment!
Caure des de l'alçada d'un amor tan digne
que es donava la mà amb els juraments
sagrats del matrimoni, per lliurar-se
a un miserable d'unes qualitats
tan pobres comparades amb les meves...
Pro, així com la virtut mai no trontolla
per més que la festegi el vici amb embolcalls
divins, també el desig obscè, per molt
que vagi associat a un àngel radiant,
acaba sadollant-se al llit celestial,
nodrint-se de carronya...
Pro ja sento l'olor de l'aire del matí.
He de ser breu. Quan era al meu jardí dormint
—un costum que seguia cada tarda—,
se'm va acostar el teu oncle, aprofitant
la calma d'aquella hora incauta, amb un flascó
que contenia extracte d'un verí mortal,
i em va abocar al llindar de les orelles
aquell filtre leprós i corrosiu,
d'efectes tan adversos a la sang humana
que travessa, més ràpid que el mercuri,
les portes i camins de tot el cos,
i coagula amb un vigor sobtat,
com gotes àcides damunt la llet, la sang
fluida i saludable. Així ho va fer amb la meva,
i a l'instant m'envaïa una erupció
semblant a la d'un llàtzer, i unes crostes fèrides
i repugnants cobrien el meu cos.
Vet aquí, doncs, com, mentre jo dormia,
la mà del meu germà va arrabassar-me
vida, reina i corona al mateix temps,
i així, en la flor dels meus pecats, desprevingut,
privat dels olis sants i del penediment,

vaig ser enviat a rendir comptes amb el pes
de tots els meus defectes a l'esquena.
Oh, és horrible, horrible, més que horrible!
Si encara no ets un fill desnaturalitzat,
no deixis que l'alcova reial de Dinamarca
sigui un llit de luxúria i d'incest.
Pro, facis el que facis, no permetis
que es taqui la teva ànima ni tramis cap acció
contra la teva mare. Deixa-la en mans del cel,
i d'aquelles espines que habiten el seu cor
per torturar-la. I ara he de marxar:
la lluernia anuncia que el matí és a prop
perquè comença a empal·lidir la seva llum.
Adéu, adéu, adéu. I recorda't de mi.

VETLLADA LITERÀRIA (I): recital de poesia

ESCALA

M'han vençut en la lluita
d'un dia breu. I a l'altre,
tot ja serà tenebra.
On les fonts pures, l'alba
d'un somni fosc? Pregunto,
descendint per l'escala
del meu temps, al silenci
que en mi esdevenia.
No se m'atansen llavis
a dir-me cap resposta.
Sols puc recordar passos
i l'extingit domini
dels meus morts, i perdudes
cançons, i la tristesa
de després, quan em feien
aquest mal inguarible.

Salvador Espriu, *Mr Death* (1952)

SALM I PARÀBOLA DE LA MEMÒRIA PRÒDIGA (PARE MEU)

Pare meu que ja no ets al poble,
pare meu que potser algun dia jo distretament estimava,
pare meu que te'n vas anar pel carrer sense ganes,
pare meu que potser algun dia molt discret m'estimaves,
per la sang que ens corria tan brava per les venes,
per les faccions de la teva cara que se m'esborren,
com el crit que ofega el meu pit,
pare meu!,
per la cicatriu que et partia sencera el ventre,

pare meu!,
pels tets secrets de la ceba als dits de la mare,
per les tardes tan pàl·lides a la cuina de casa,
pare meu!,
per les veus tan confuses del vespre,
pels crits i pels plors i les terrasses en ràtzia,
pare meu!,
per l'olor de gasoil de la teva roba en tornant de la feina, pare meu,
pels somnis que devien ser teus escolant-se per la pica, pare meu,
pels germans meus escolant-se per la pica,
oh pare meu!,
que retrobi la memòria, la memòria del pare i del fill,
la memòria, la gata vella,
la memòria, oh pare meu!,
el fil que em lliga als teus noms, a les teves mans, al teu crani rotund,
al teu riure que no m'agradava,
al teu ventre partit per la cicatriu del destí,
pare meu!,
que no hagi de cremar mai més la meva memòria, pare meu,
i que no me l'hagi de trobar d'improvís mai més,
disfressada de dona despentinada en gavardina i plors
en una cantonada ventosa de Manhattan
quan jo només volia anar a collir fonoll passat el pont dels vermells,
oh pare meu!
Pare meu, que trobi tota la memòria, pare meu!,
que trobi intactes les meves condemnes de nena de set anys,
que trobi intactes el fonoll i els gallarets vermells
—gall, gallina o poll, pare meu?—,
que trobi intactes la teva història i la meva, juntes, volent-se, pare meu,
com mai no van poder ser,
com mai no podran ser, ara,
oh pare meu,
pare meu que ja no ets al poble.

Maria Cabrera, *La matinada clara* (2010)

VIST PELS SEUS ÍNTIMS

Si has clos els ulls d'aquell que tant volies,
sents la fredor i la calma de la neu,
però, a mesura que se'n van els dies,
el mort viu i respira dintre teu.
I la memòria va pintant la imatge,
i en dir el seu nom el trobes més sonor,
i la barca de l'etern viatge
el lliga encara més al teu amor.

Josep Maria de Sagarra, *Vist pels seus íntims* (1991)

EL TEMPLE DE LA MORT

Com un poble d'ocells, fills de la llum eterna,

des dels pòrtics del temple d'un déu abandonat,
o cos meu, la meva ànima, sedent de claredat,
guaita enfora, a l'espai on la vida governa,

no pas dins teu, al trist recinte humit i gras
on regna, entre la fosca que glaça les palpebres,
la Mort, la immunda Mort, oferta en el saltars
a un culte corromput de runes i tenebres.

La Mort —tots els camins que arriben fins a Déu
passen sota els teus arcs, o portal de misteri—.
Ah, qui pogués morir sense agonia, lleu,
cara a la sola llum, a l'esplendor aeri,

alegre, lliure, net com el vol d'un ocell,
travessant l'arc més alt a frec de capitell!

Màrius Torres

LA POMA ESCOLLIDA

Alidé s'ha fet vella i Lamon és vellet,
i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora.
Ara que són al llit, els besa el solellet.
Plora Alidé; Lamon vol consolar-la i plora.
-Oh petita Alidé, com és que plores tant?
-Oh Lamon, perquè em sé tan vella i tan corbada
i sempre sec, i envejo les nores treballant,
i quan els néts em vénen em troben tan gelada.

I no et sabria péixer com en el temps florit
ni fondre't l'enyorança dels dies que s'escolen,
i tu vols que t'abrigui i els braços em tremolen
i em parles d'unes coses on m'ha caigut oblit.

Lamon fa un gran sospir i li diu:
-Oh ma vida, mos peus són balbs
i sento que se me'n va la llum,
i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es torna groga i vella i encara fa perfurn.

A nostre volt ningú no és dolç amb la vellesa:
el fred ens fa temença, la negra nit horror,
criden els fills, les nores ens parlen amb 'aspresa.
Què hi fa d'anar caient, si ens ne duem l'amor?

Josep Carner

NO TINC ARA TEMPS

No tinc ara temps

de cavalcar els encesos
cavalls.

Sento que tanquen
el bar.

Anem a la segura
mort transitòria
del son.

I fem per començar
noves formes de vida.

Joan Vinyoli, *Vent d'aram* (1976)

DINAR DE NADAL

*I enmig d'un dia deslluït cremem com atxes
Óssip Mandelstam*

Sempre faig tard, deies quan, finalment,
apareixies al marc de la porta,
i tots ja érem a taula, i t'esperàvem
—amb gana, esclar, i amb mala llet, alguns—,
perquè ens havien citat a les dues
i tu arribaves sempre a quarts de quinze,
llavors que, de l'aperitiu, només
en restaven pinyols d'oliva als plats
i grans de sal i engrunes de patates,
i unes escorrialles vermelloses
de salsa d'escopinyes, en uns bols,
i de vermut, a les copes dels grans.
El pare remugava alguna queixa,
però, de tan indirecta com era
—i vertebrada per un fil de veu,
que naixia de la gola operada—,
semblava que parlés d'una altra noia,
car tu eres la nineta dels seus ulls.
Ho sento: sempre, sempre he de fer tard.
És pel muntatge que estem preparant.
I tu anaves traient-te la bufanda,
primer, i la gorra, l'abric i el jersei.
I, en l'aire remogut en desvestir-te
de tanta roba, quedava, durant
uns quants segons, una pudor de fum
de tabac ros: canells i braços prims,
les mànigues lleugeres de la brusa,
vèiem això —que eres molt fredolica,
però a cals pares s'hi està tan calent!—.
A taula, començaves a fer el plaga,
i et perdonàvem, cada any, el retard
per la teva manera de ser, alegre.
Sempre faig tard, mon Dieu. No tinc esmena!
Deies mon Dieu per recordar que havies,
hélas, viscut dos anys sola a Lió
estudiant teatre i art dramàtic
(l'últim dinar de Nadal que et veiérem

vas fer salat —vas dir— per un muntatge:
vés a saber què estàveu preparant
—¿un Ubú Rei de barriada, un Shakespeare?—).
I no gosàvem evocar-te França:
hi havies fracassat. No eres constant
—i la teva manera de ser un caos!—.
Sempre faig tard, deies, i aquesta frase,
més que cap altra, et definia bé.
La mare mai deixà de protegir-te:
vas arribar després de tres xicots,
l'única nena en nissaga de mascles.
Ja vas fer tard en pic del naixement:
en Marc i tu us portàveu nou anys —tretze
amb mi, que sóc el gran—. I et vas passar
fent tard, sense voler, tota la vida.
Arribar tard va ser, doncs, el teu fat.
I ara, amb els pares a la vuitantena,
veig el mateix posat d'ensopiment
en els germans, cap jup damunt el plat,
tres homes que hem precoçment envellit.
Quin dia de Nadal més trist, Eulàlia!
Jo penso que un galet és una ròtula,
i en Quim, el nét d'en Pep i de la Clara,
potser rumia que la carcanada
que hi ha a la plàtera de la carn d'olla
—un corn farcit de cigrons, i de fulles
de col, i de bocins de pastanaga—
s'assembla a una armadura rovellada
plena de vísceres de cavaller
velades per un tel ressaguer d'ànima.
La mare no ha enxampat el punt de sal
del gall, que, a més a més, degota d'oli.
Sort dels torrons, que ens deixen gust de dolç
als llavis! Sort, encara, de les neules,
que, bo i menjant-ne, fan jugar els petits!
Hi ha fills i néts (i aquest primer besnét,
que ja no vas tenir temps de conèixer).
No acabes d'arribar: no t'esperem.
No arribes mai: no t'hem reservat lloc.
Els esperits com tu no fan mai tard:
hi són a perpetuïtat (almenys
fins que no es mori l'últim que els recorda).
És el primer Nadal que no hi ets, Laia,
és el primer dinar que ets puntual:
la comensal absent que seu a taula,
i menja i beu, pica l'ullet, somriu,
i ens va parlant, calmosa, en la memòria,
i sempre fa pessigolles als nens
i, en acabat de l'àpat, se'ls endú
en un racó i, mentre els grans fem la copa
i alguns encenen un cigar, i fumen,
i el pare es queda contemplant el foc
després de fer servir l'atiador
—és la seva manera de sentir-se

tan bé, silent en la malenconia—,
ella els explica històries de neu,
belles contalles del temps cru d'Advent
i d'aquest temps de roses de la infància,
i és com els vells fantasmes —immortals
i edificants— de la literatura.

Jordi Llavina, *Matí de la mort* (2015)

PER TOTES LES ENYORS

La campana de vidre del passat
em parla de cosetes llunyedanes.
No vull creure que morin els camins,
ni la tendresa de les meves tardes.
La greu malenconia m'ha jaquit
de tant pensar florides desmaiades.
El món era tan bell i tan bonic...
Ara tan ple de soledats estranyes!

Octubre 1938

Ferran Puigdemívol i Corrons, *Cementiri d'estels* (1982)

XX

És difícil destriar

entre el buit
i l'enyorança.
Morta, diu la parla,
viva, diu el cos.
És el xoc de les paraules
l'única certesa
del moment.
Tombada i sense alè
reptes les fronteres.
L'esguard s'aferra
a la liana
i s'agenolla dins dels ulls.
La vista és la més testarda
dels sentits,
l'allau
que empeny fort
i convoca tots els temps.

Separats per un bagul de vidre
caldrà tancar els punys
i furgar en les paraules.

Crida, crida fort
que la vida és una farsa,
que el teu cos
reclama sal, fissures,
una llar sobre la terra.

No,
no has perdut les brides,
només
has alliberat els mots.

Lucia Pietrelli, *Ortigues* (2015)

UNA VEGADA ENCARA

Una vegada encara, anit, torn a pensar
que si no t'haguessis mort com et morires,
jo, a l'estiu, t'hauria recollit
molts feixos de llenya seca per cremar
a l'hivern a la foganya i perquè tu
poguessis adormir-te vora la flama. Aleshores,
els teus somnis haurien fugit per camins de tendresa
i s'haurien omplert de petites illes de felicitat,
petites illes contra la meua trista adolescència.
Per Santa Margarida hauríem anat a la fira del poble,
i després hauríem anat a veure el mar.
Quan la vellesa t'hagués acalat,
jo mateix t'hauria fet un gaiato d'ullastre,
i els verdelers haurien xiulat enmig de les roselles.
Jo hauria duit uns calçons apedaçats i descolorits,
i un capell de palla m'hauria tapat un poc els ulls.
Quan les figueres que estan devora el camí
haguessin començat a deixar caure les fulles,
jo mateix hauria preparat un poc de terra per tapar-nos
a tots dos, si no t'haguessis anat fent aquella rialla de morta.

Miquel Bauçà, *Una bella història* (1962)

FINAL

-Havies d'haver fet una altra fi;
et mereixies, hipòcrita, un mur a
un altre clos. La teua dictadura,
la teua puta vida d'assassí,

quin incendi de sang! Podrit botxí,
prou t'havia d'haver estovat la dura
fosca dels pobles, donat a tortura,
penjat d'un arbre al fons d'algun camí.

Rata de la més mala delinqüència,
t'esqueia una altra mort amb violència,
la fi de tants des d'aquell juliol.

Però l'has feta de tirà espanyol,
sol i hivernat, gargall de la ciència
i amb tuf de sang i merda. Sa Excremència!-

Glòria del bunyol,
ha mort el dictador més vell d'Europa.

Una abraçada, amor, i alcem la copa!

Joan Brossa (20 de novembre de 1975)

TOT L'ENYOR DE DEMÀ

A Marià Manent

Ara que estic al llit

malalt,
estic força content.

-Demà m'aixecaré potser,
i heus aquí el que m'espera:

Unes places lluentes de claror,
i unes tanques amb flors

sota el sol,
sota la lluna al vespre;

i la noia que porta la llet
que té un capet lleuger
i duu un davantalet

amb unes vores fetes de puntes de coixí,
i una rialla fresca.

I encara aquell vailet que cridarà el diari,
i qui puja als tramvies

i els baixa
tot corrent.

I el carter,

que si passa i no em deixa cap lletra m'angoixa,
perquè no sé el secret

de les altres que porta.

I també l'aeroplà

que em fa aixecar el cap
el mateix que em cridés una veu d'un terrat.

I les dones del barri

matineres,

qui travessen de pressa en direcció al mercat
amb sengles cistells grocs,
i retornen

que sobreixen les cols,
i a vegades la carn,
i d'un altre cireres vermelles.

I després l'adroguer,

que treu la torradora del cafè

i comença a rodar la maneta,

i qui crida les noies

i els hi diu: -Ja ho té tot?

I les noies somriuen,

amb un somriure clar,

que és el baume que surt de l'esfera que ell volta.

I tota la quitxalla del veïnat
qui mourà tanta fressa perquè serà dijous
i no anirà a l'escola.

I els cavalls assenyats,
 i els carreters dormits
sota la vela en punxa,
que dansa en el seguit de les roderes.

I el vi que de tants dies no he begut,

I el pa,
 posat a taula.
I l'escudella rossa,
 fumejant.

I vosaltres amics,
perquè em vindreu a veure
i ens mirarem feliços.

Tot això bé m'espera,
 si m'aixeco
 demà.

Si no em puc aixecar,
 mai més,
heus aquí el que m'espera:

-Vosaltres restareu,
per veure el bo que és tot:
i la Vida
i la Mort.

Joan Salvat-Papasseit, *L'irradiador del port i les gavines* (1921)

4

I ara tu, només tu, l'àrdua nit i la terra,
i els mots, els mots que solquen aquesta soledat;
sota un torrent de llunes el darrer cel enterra
les flors aponcellades, l'àngel inviolat.

El mar és fet de plors, el món dels morts respira
en cada negra fulla i en cada fred estel,
en els teus ulls d'espectre tremola una guspira
de joventut enterca presa en un llac de fel.

Oh pare que em dugueres per un camí tan tendre,
ara, sense demà, enllà del freu de cendra,
haurem d'oblidar el sol, tot el que és or i esclat.

Portaré el que fou teu en la teva vall d'ombres

i viurem sempre més quallats pel passat
dintre el bosc delirant dels signes i dels nombres.

Mercè Rodoreda, *Sonets* dins *Mercè Rodoreda: Obra poètica* (1984)

CANCIÓN DE OTOÑO EN PRIMAVERA

Juventud, divino tesoro,
¡ya te vas para no volver!
Cuando quiero llorar, no lloro...
y a veces lloro sin querer...

Plural ha sido la celeste
historia de mi corazón.
Era una dulce niña, en este
mundo de duelo y de aflicción.

Miraba como el alba pura;
sonreía como una flor.
Era su cabellera obscura
hecha de noche y de dolor.

Yo era tímido como un niño.
Ella, naturalmente, fue,
para mi amor hecho de armiño,
Herodías y Salomé...

Juventud, divino tesoro,
¡ya te vas para no volver!
Cuando quiero llorar, no lloro...
y a veces lloro sin querer...

Y más consoladora y más
halagadora y expresiva,
la otra fue más sensitiva
cual no pensé encontrar jamás.

Pues a su continua ternura
una pasión violenta unía.
En un peplo de gasa pura
una bacante se envolvía...

En sus brazos tomó mi ensueño
y lo arrulló como a un bebé...
Y te mató, triste y pequeño,
falto de luz, falto de fe...

Juventud, divino tesoro,
¡te fuiste para no volver!
Cuando quiero llorar, no lloro...
y a veces lloro sin querer...

Otra juzgó que era mi boca

el estuche de su pasión;
y que me roería, loca,
con sus dientes el corazón.

Poniendo en un amor de exceso
la mira de su voluntad,
mientras eran abrazo y beso
síntesis de la eternidad;

y de nuestra carne ligera
imaginar siempre un Edén,
sin pensar que la Primavera
y la carne acaban también...

Juventud, divino tesoro,
¡ya te vas para no volver!
Cuando quiero llorar, no lloro...
y a veces lloro sin querer.

¡Y las demás! En tantos climas,
en tantas tierras siempre son,
si no pretextos de mis rimas
fantasmas de mi corazón.

En vano busqué a la princesa
que estaba triste de esperar.
La vida es dura. Amarga y pesa.
¡Ya no hay princesa que cantar!

Mas a pesar del tiempo terco,
mi sed de amor no tiene fin;
con el cabello gris, me acerco
a los rosales del jardín...

Juventud, divino tesoro,
¡ya te vas para no volver!
Cuando quiero llorar, no lloro...
y a veces lloro sin querer...
¡Mas es mía el Alba de oro!

Rubén Darío, *Cantos de vida y esperanza* (1905)

42

Tènuement mon cant declina:
els mots son tendres i perfets;
mes, febre viva, tu no hi ets,
tu ja no hi ets, joia divina.
La blava coma ponentina
escondí el flam etern del sol;
mes fins que venci el negre dol
un llarg reflex ens il·lumina.

No per morir, joia divina:
sota l'or tímid d'un estel
jo esperaré el retorn fidel
del cant roent que ara declina.

Carles Riba, *Llibre primer d'Estances* (1919)

A MALLORCA, DURANT LA GUERRA CIVIL

Verdegen encara aquells camps
i duren aquelles arbredes
i damunt del mateix atzur
es retalles les meves muntanyes.
Allí les pedres invoquen sempre
la pluja difícil, la pluja blava
que ve de tu, cadena clara,
serra, plaer, claror meva!
Sóc avar de la llum que em resta dins els ulls
i que em fa tremolar quan et recordo!
Ara els jardins hi són com músiques
i em torben, em fatiguen com en un tedi lent.
El cor de la tardor ja s'hi marceix,
concertat amb fumeres delicades.
I les herbes es cremen a turons
de cacera, entre somnis de setembre
i boires entintades de capvespre.
Tota la meva vida es lliga a tu,
com en la nit les flames a la fosca.

Bartomeu Rosselló-Pòrcel

LA COVA A LA MUNTANYA

Jo estava enamorat
dels ossos dels seus ossos
del crani del seu crani
per a fer-li l'amor
res més
ni menys
que fer-nos eh l'amor
no sé si hagués bastat
la vida que ens quedava
però ella ja sabia
que jo sóc l'esquelet
del seu bell esquelet.

Enric Casasses, *D'equivocar-se així* (1997)

SERPENT D'AMORS

Una part de mi que et pertany

em blaveja, sorgida d'un fons inaudit.
Mots que allibero amb desig de sentit.
I lliurat em retrobo en el quadre.
Estratègia animada per fils
que impel·leixen el cos
cap a gestos i llocs.
Amollem a la dolça condemna
i a coses d'humors donem ànima i nom.
Contrets hem sentit la fiblada,
distrets del que som.
I la mà esgarrapa com pot,
salvatge, embrutida,
la mica de vida que queda
en el fons: una part de mi
que et pertany.

Víctor Obiols

II

Potser que torni
a les arrels
i que allí cerqui
altres camins.
¿I qui sap si hi ha un sender?
Potser tot és una roda
i jo sóc sols el fusell.
Potser que torni
a la infantesa
i que allí esbrini
el meu destí.
¿I qui sap si hi ha un destí?
Potser tot és grisa serp
i jo sóc sols un verí.

Josep Planaspach

TOT POT CANVIAR SEMPRE

Serà com ara:
bosses, papers, sabates, roba
pertot arreu
i la maleta, encara buida,
damunt del llit.
Serà com ara:
sognis, amics, l'amor, els llibres,
tot a mig fer.
I faltaran només minuts
per la sortida.

Jaume Subirana

PERQUÈ L'ENTONIS AMB COMPASSIU AMOR

Que no sigui, però, la cançó de l'odi,
nascuda de la injusta i llarga humiliació.

Ara em despengen uns dits piadosos
de les forques senyorials de la paraula,
i cau a poc a poc la clara pluja
en aquesta terra nostra de pobres sembrats.
Oblido dolçament les ones i les hores,
i la por de morir m'esdevé una tranquil·la
mirada de caminant molt cansat a la porta
de l'hostal silenciós i càlid de la nit.
Enllà quedava la remor de les amples aigües,
em criden al repòs del profund desert,
el meu maligne nombre se salva en la unitat.

Salvador Espriu

IV

No t'ennueguis amb records. Set claus
barren set portes. Saps prou bé què hi ha
darrere cadascuna per tornar-hi
amb el pretext d'enyors o negligències.
No s'esmena la vida ja viscuda
i aquest crepuscle de balaix desvetlla
noves veus que vulneren tots els límits.
Guarda la trista borra dels secrets
al fons obscur de qualsevol butxaca.
Que no t'exclouï el vent dels seus combats
ni la mar, dels seus ocis. Per colrar-te
de nou la pell hauràs d'obrir finestres.
No sentis massa pietat de tu.
Llença les claus i aprèn-te més encara.

Miquel Martí i Pol

SETEMBRE 30

Per si algun dia no pots creure res
d'allò que de mi et diuen,
i els mesos d'hivern són més llargs que mai
o la calor enganxosa d'estiu dura massa.

Recorda: ens vam estimar.
No vam sentir ni rellotges, ni campanars,
ni timbres, ni telèfons, ni la remor
de l'amor nostre ferint-ne d'altres.

Per si algun dia no puc creure res
teu –una imatge com tantes
en la multitud imbècil d'un còctel–
i te m'acosto, i emmudeixo, i corro.

Recordaré: ens vam estimar.

Una guspira ho va encendre;
i el foc cremava com abans,
i després era bo de veure les brases.

Per si algun dia ens sembla
una anècdota, només un incident.
Recordaré: vaig sentir-me viva,
encara que m'entesti,
per sempre més, a negar-ho.

Marta Pessarrodona

BURNT NORTON

I

El temps present i el temps passat
són tots dos potser presents en el temps futur,
i el temps futur contingut en el temps passat.
Si tot temps és eternament present
tot temps és irredimible.
El que podia haver estat és una abstracció
que resta com a possibilitat perpètua
sols en un món d'especulació.
El que podia haver estat i el que ha estat
tendeixen a un sol final, que és sempre present.
Ressonen passos dins la memòria
pel viarany que no vam agafar
cap a la porta que mai no vam obrir
al jardí de roses. Així ressonen els meus mots
en la teva ment.

Per què, però,
remoure les cendres d'un bol ple de pètals de rosa?
No ho sé.

Altres ecos
habiten el jardí. Els seguim?
De pressa, va dir l'ocell, busca'ls, busca'ls
aquí al costat. Enllà de la primera porta,
en el nostre primer món, deixarem que el tord
ens continuï enganyant? En el nostre primer món.
Eren allí, solemnes, invisibles,
movent-se amb calma sobre les fulles seques,
en l'escalf de la tardor, a través de l'aire vibrant,
i l'ocell va cridar, en resposta
a la inoïda música amagada als matolls,
i una llambregada no vista es va creuar, car les roses
tenien tot l'aire de flors que són observades.
Allí s'estaven com els nostres hostes, acceptats i acceptants.
Així doncs, vam avançar tots, segons una pauta formal,
pel vial desert, cap al cercle de boixos,
per abocar-nos a l'estany dessecat.
Sec estany, sec morter, fosques vores,
i l'estany es va omplir d'aigua de la llum del sol,
i els lotus van aparèixer, silenciosament,
la superfície va espurnejar des del cor de la llum

i van quedar rere nostre, reflectint-se en l'estany.
Llavors va passar un núvol, i l'estany es va buidar.
Vés, va dir l'ocell, perquè les fulles eren plenes de nens
esverats que s'amagaven i s'aguantaven el riure.
Vés, va dir l'ocell, vés, vés: als humans
els costa suportar la realitat.
El temps passat i el temps futur,
el que podia haver estat i el que ha estat
tendeixen a un sol final, que és sempre present.

T. S. Elliot, traducció d'Àlex Susanna

Versió original:

I

Time present and time past

Are both perhaps present in time future,
And time future contained in time past.
If all time is eternally present
All time is unredeemable.
What might have been is an abstraction
Remaining a perpetual possibility
Only in a world of speculation.
What might have been and what has been
Point to one end, which is always present.
Footfalls echo in the memory
Down the passage which we did not take
Towards the door we never opened
Into the rose-garden. My words echo
Thus, in your mind.

But to what purpose
Disturbing the dust on a bowl of rose-leaves
I do not know.

Other echoes

Inhabit the garden. Shall we follow?
Quick, said the bird, find them, find them,
Round the corner. Through the first gate,
Into our first world, shall we follow
The deception of the thrush? Into our first world.
There they were, dignified, invisible,
Moving without pressure, over the dead leaves
In the autumn heat, through the vibrant air,
And the bird called, in response to
The unheard music hidden in the shrubbery,
And the unseen eyebeam crossed, for the roses
Had the look of flowers that are looked at.
There they were as our guests, accepted and accepting.
So we moved, and they, in a formal pattern,
Along the empty alley, into the box circle,
To look down into the drained pool.
Dry the pool, dry concrete, brown edged,
And the pool was filled with water out of sunlight,
And the lotos rose, quietly, quietly,
The surface glittered out of heart of light,

And they were behind us, reflected in the pool.
Then a cloud passed, and the pool was empty.
Go, said the bird, for the leaves were full of children,
Hidden excitedly, containing laughter.
Go, go, go, said the bird: human kind
Cannot bear very much reality.
Time past and time future
What might have been and what has been
Point to one end, which is always present.

T. S. Elliot

UN AIRE

La nit és un privilegi
teixit tot de seda i or
i ara et jugues el teu sostre
per tastar-ne la finor.
I et lleva la pell,
et guanya les bales,
fa ballar les portes,
tot perquè t'hi vegis.
Llavors obren els llavis
finestres de l'amor
i sembla que s'ofeguin,
que diguin per favor.
La nit és déu vist de cara.

Enric Cassases

ÉS QUAN DORMO QUE HI VEIG CLAR

És quan plou que ballo sol
Vestit d'algues, or i escata,
Hi ha un pany de mar al revolt
I un tros de cel escarlata,
Un ocell fa un giravolt
I treu branques una mata,
El casalot del pirata
És un ample gira-sol.
Es quan plou que ballo sol
Vestit d'algues, or i escata.
És quan ric que em veig gepic
Al bassal de sota l'era,
Em vesteixo d'home antic
I empaito la masovera,
I entre pineda i garric
Planto la meva bandera;
Amb una agulla saquera
Mato el monstre que no dic.
És quan ric que em veig gepic
Al bassal de sota l'era.

És quan dormo que hi veig clar
Foll d'una dolça metzina,
Amb perles a cada mà
Visc al cor d'una petxina,
Só la font del comellar
I el jaç de la salvatgina,
-O la lluna que s'afina
En morir carena enllà.
És quan dormo que hi veig clar
Foll d'una dolça metzina.

J. V. Foix

PRÀCTICA DE LECTURA II

De repente el alma siente su presencia en una forma en que no puede equivocarse, y con temblor y espanto exclama: "tú debes ser aquel que hizo el cielo y la tierra!". Y quiere esconderse y desaparecer de esa presencia y no puede, porque está como entre la espada y la pared, está entre él y él, y no tiene dónde escapar, porque esa presencia invade cielos y tierra e invade también a ella totalmente, y ella está en sus brazos. Y el alma que persiguió la felicidad toda su vida sin saciarse nunca y buscando todos los instantes la belleza, el placer y la felicidad y el goce, queriendo siempre gozar más y más, ahora en agonía, ahogada en un océano de deleite insoportable, sin márgenes y sin fondos, exclama: ¡basta! ¡No me hagas gozar más, si me amas, porque yo muero! ". Penetrada de una dulzura tan intensa que se transforma en dolor, un dolor indescriptible, como algo agridulce que fuera infinitamente amargo e infinitamente dulce. Todo es tal vez en un segundo, y tal vez no volverá a repetirse en toda su vida, pero cuando ese segundo pasó el alma entiende que toda la belleza y las alegrías y gozos de la tierra quedaron desvanecidos, "son como estiércol", como dijeron los santos (skybala, "mierda" como dice San Pablo) y ya no podrá gozar jamás en nada que no sea eso y ve que su vida será a partir de entonces una vida de tortura y martirio porque enloqueció, está loco de amor y de amor de nostalgia de lo que probó, y va a sufrir todos los sufrimientos y torturas siempre y cuando venga a probar una segunda vez, un segundo más, una gota más, esa presencia. (Ernesto Cardenal, *La vida en el amor*)

PRÀCTICA DE LECTURA III

Segon dia, Terça. Traducció de citacions llatines en la discussió sobre el riure entre Guillem de Baskerville i Jorge de Burgos

«Decimus humilitatis gradus est si non sit facilis ac promptus in risu, quia scriptum est: stultus in risu exaltat vocem suam.» > «El desè grau de la humilitat és que el monjo no sigui de riure fàcil ni immediat, perquè està escrit: l'estult, en riure, alça la veu» (Regla de Sant Benet, cap. VII, De la humilitat).

«Aliquando praeterea rideo, jocos, ludo, homo sum» > «de tant en tant, a més, ric, faig broma, joc, soc humà.» (Plini el Jove)

«Scurrilitates vero vel verba otiosa et risum moventia aeterna clausura in omnibus locis damnamus, et ad talia eloquia discipulum aperire os non permittimus» > «Les grolleries i les paraules ocioses i que fan

riure, les condemnem en tot lloc a una eterna reclusió, i no permetem que el deixeble obri la boca per a expansions d'aquesta mena» (Regla de Sant Benet, cap. VI, De la pràctica del silenci)

«spiritualiter salsa» > «espiritualment gracioses»

«De habitu et conversatione monachorum» > «Dels costums i la conversa dels monjos»

«Admittenda tibi joca sunt post seria quaedam, sed tamen et dignis ipsa gerenda modis» > «Després de certes coses serioses, cal admetre jocositats, però s'han de dur a terme de manera digna» (Sant Ildebert).

«nudavi femora contra faciem tuam» > «despullaré les cuixes davant de la teva cara» (Jr 13,26)

«Sive nudabo et relevabo femora et posteriora tua» > «és a dir, et despullaré i descobriré les teves cuixes i el teu cul» (Sant Jeroni)

«tum podex carmen extulit horridulum» > «llavors l'anús va llançar un poema deixat»